

Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters

Forhandlinger

fra den 15de April 1901 til den 24de Marts 1902.

62. Aargang.

II. Bind.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. H. Schultz.

1902.

— Under 25de Januar havde Magistraten tilskrevet Forsamlingen saaledes:

»Efterat der ved Lov af 11te April 1901 om Arbejde i Fabriker og dermed ligestillede Virksomheder er givet Kommunerne Adgang til at faa Stadfæstelse paa Vedtægter, der for bestemte Arter af Erhvervsvirksomhed, som ikke falde ind under Lovens Forskrifter, forbyde eller indskrænke Anvendelse af Børn, som ikke ere lovligt udskrevne af Skolen, har Direktionen for Borger- og Almueskolevæsenet ved at fremsende det hoslagte Forslag til Vedtægt angaaende københavnske Kommuneskoleelevers Erhvervsvirksomhed i den ligeledes følgende Skrivelse af 21de Oktober f. A.*) anmodet om, at Vedtægtsforslaget af Kommunalbestyrelsen maa blive forelagt Indenrigsministeriet til Godkendelse.

Efter Forslagets § 1 maa intet Barn under 12 Aar anvendes til følgende Arter af Erhvervsvirksomhed: 1) Mælkeombæring, 2) Medvirken ved Teater- og Variétéforestillinger, 3) Tjeneste paa offentlige Beværtningsteder med Opvask, Rengøring, Keglespil o. lign., 4) Uddeling af Reklamesedler paa Gaden, 5) Ombæring af Aviser, forsaavidt det ikke er Forældrene selv, hvem Børnene gaa til Haande ved Ombæringen. Børns Arbejde i disse Erhverv begrænses derhos paa samme Maade, som det ved Fabriklovens § 9 er fastsat for Arbejde i Fabriker. Som fornødent Supplement til de herved givne almindelige Forskrifter angaaende Erhverv, der i særlig Grad frembyde Fare for Misbrug af Børn, er det i § 2 foreslaaet at bemyndige Skolekommissionen og Skolens Læge i Forening til paa Foranledning af Skolen efter forudgaaet Undersøgelse af Forholdene og af vedkommende Elevers Helbredstilstand helt eller for en Del at forbyde en Elevers Arbejde udenfor Hjemmet.

Med Hensyn til den nærmere Paavisning af det ønskelige i, at der overhovedet søges tilvejebragt Bestemmelser

*) Denne Skrivelse og de øvrige Bilag til Sagen ere optagne i Tillæget S. 507 f. f.

til Indskrænkning af Skolebørns Erhvervsarbejde kan Magistraten henholde sig til Skoledirektionens Skrivelse, idet man navnlig ogsaa med Direktionen maa være enig i, at der paa dette Omraade bør gaas frem med Varsomhed, jvfr. de i vedlagte Skrivelse af 3die d. M. fra Magistratens 3die Afdeling indeholdte Oplysninger om, hvad det Arbejde, hvorom der her er Spørgsmaal, betyder for de paagældende Hjem. Magistraten har indhentet nærmere Oplysninger angaaende Udførelsen af det i Vedtægtsforslaget ommeldte Arbejde ved Mælkeombæring, og da der herefter ikke synes at være nogen Fare for, at Forslagets Bestemmelser om Begrænsning af Børns Deltagelse i dette Arbejde skulde kunne faa til Følge, at de blive udelukkede fra dette, har man ikke fundet Betænkelighed ved paa dette Hovedpunkt at tiltræde Forslaget. Bestemmelserne om Børns Medvirken ved offentlige Forestillinger formenes derimod at kunne indskrænkes til at omfatte Cirkus-, Variété- og lignende Forestillinger; men iøvrigt kan formentlig Forslagets § 1 i sin Helhed tiltrædes.

Det vil derimod næppe være foreneligt med Fabrikloven, der kun giver Anvisning paa Tilveiebringelse af Vedtægtsbestemmelser »for bestemte Arter af Erhvervsvirksomhed«, at den af Skoledirektionen ønskede Bemyndigelse for Skolerne til i enkelte Tilfælde at forbyde eller indskrænke Anvendelsen af Børn gives saaledes, at den kommer til i al Almindelighed at omfatte Arbejde udenfor Hjemmet. Man skal derfor foreslaa Vedtægtsforslagets § 2 ændret derhen, at Bestemmelsen — foruden de i § 1 ommeldte Erhvervsvirksomheder — kommer til at angaa Bygang og Tyendegerning.

I Henhold til det anførte tillader Magistraten sig at henstille til den ærede Borgerrepræsentations Billigelse følgende

Forslag til Vedtægt

for Staden København angaaende Børns Arbejde udenfor Fabriker og dermed ligestillede Virksomheder, affattet i Henhold til Lov Nr. 71 af 11te April 1901 § 1.

§ 1.

Efternævnte i Lov af 11te April 1901 § 9 indeholdte Bestemmelser angaaende Børns Arbejde i Fabriker og dermed ligestillede Virksomheder, nemlig:

1. at intet Barn under 12 Aar maa anvendes til Arbejde,

2. at intet Barn maa anvendes udover 6 Timer i Døgnet og

3. ikke før Kl. 6 Morgen og ikke efter Kl. 8 Aften,

4. ikke længere end til $1\frac{1}{2}$ Time, før dets Skoletid eller Konfirmationsforberedelse begynder, og

5. ikke udover $4\frac{1}{2}$ Time ad Gangen med $\frac{1}{2}$ Times Hviletid efter sidstnævnte Arbejdstid,

gælde for Kommuneskolens Elevers Vedkommende ogsaa om følgende Arter Erhvervsvirksomhed udenfor Hjemmet:

1. Mælkeombæring,
2. Medvirken ved Cirkus-, Variété- og lignende Forestillinger,

3. Tjeneste paa offentlige Beværningssteder med Opvask, Rengøring, Keglespil o. l.,

4. Uddeling af Reklamesedler paa Gaden og

5. Ombæring af Aviser, forsaavidt det ikke er Forældrene selv, hvem Børnene gaa til Haande ved Ombæringen.

§ 2.

Paa Foranledning af Skolen kan Skolekommissionen og Skolens Læge i Forening efter forudgaaet Undersøgelse af Forholdene og af vedkommende Børns Helbredstilstand helt eller delvis forbyde, at en Elev anvendes til de ovennævnte Arter af Erhvervsvirksomhed eller udenfor Hjemmet anvendes til Bygang eller til Tyendegerning.

§ 3.

Overtrædelser af denne Vedtægts Bestemmelser straffes med Bøder i Henhold til Lov af 11te April 1901 § 26.

Jensen gjorde opmærksom paa, at man i Udkastet til Vedtægt ikke er gaaet saa vidt, som man efter Lov af

11te April 1901 om Arbejde i Fabriker og dermed ligestillede Virksomheder § 1 2det Stykke kunde gaa, idet det i nævnte Paragraf hedder, at Anvendelse af Børn, som ikke ere lovligt udskrevne af Skolen, kan enten indskrænkes eller ganske forbydes. Man er ikke gaaet til noget absolut Forbud, men har holdt sig til Lovens § 9. Af Bilagene fremgaar det, at de staaende Udvalg af Skolelæger og Skoleinspektører, som have forberedt Sagen, havde ønsket at gaa noget videre end Magistratens Forslag, idet de havde foreslaaet, at de i Udkastets § 1 indeholdte Bestemmelser om Tidsgrænserne for Børns Arbejde skulde omfatte Bygang i al Almindelighed, derunder indbefattet Mælkeombæring, og tillige Medvirken ved Teaterforestillinger. Det vilde efter hans Mening være et Gode, om Børns Anvendelse til de i Udkastets § 1 omtalte Virksomheder kunde forhindres ikke alene, naar de ere under 12 Aar, men overhovedet i den Tid, de ere skolepligtige. En Virksomhed som Mælkeombæring rummer utvivlsomt ret betydelige Farer for de paagældende Børn. Vel er det oplyst af Borgmesteren for 3die Afdeling, at man har gjort den Erfaring, at de derved beskæftigede Børn ofte ere sundere end deres Søkende, men hvor vigtig Sundheden end er, maatte man dog ogsaa tage Hensyn til Børnenes Moral, og han ansaa det for utvivlsomt, at Beskæftigelse med en Art Handelsvirksomhed i en meget tidlig Alder i ikke ringe Grad virker ødelæggende i saa Henseende. Han gik nemlig ud fra, at der ved al Handel er lidt af en Tilbøjelighed til at knibe sig igennem, og at de paagældende Smaafyre ikke i samme Grad som voxne Mennesker forstaa at skelne mellem rigtigt og urigtigt. Han skulde dog ikke insistere paa Nødvendigheden af at udvide Forbudet til at gælde alle skolepligtige Børn, skønt man vistnok paa det nævnte Omraade burde gaa dertil og kunde gøre det uden at tilføje de paagældende Handelsvirksomheder nogen Skade. Derimod beklagede han i høj Grad, at man ikke har turdet tage Bygangen med. Vel kan denne Virksomhed have Former, som gøre den mindre betænkelig — han tænkte herved paa noget saadant som

Overbringelse af en Besked eller af et Brev eller Udbringelse af lettere Varer som et Par Sko eller Støvler fra en Skomager eller et Stykke Tøj fra en Skræder til Kunderne —, men meget ofte benyttes Børnene til Transportering af Byrder, som ligefrem overstige deres Kræfter. Selv om der ikke læsses mere paa et Barn, end det kan staa for i Øjeblikket, kan den Omstændighed, at det maa slæbe paa alt, hvad det kan magte, bevirke, at det hæmmes i Væksten. Man møder ikke let noget uhyggeligere Syn end Smaaknægte i stærk Færdsel paa Stroget med Trækvogne, som de slet ikke kunne magte, saa at de ofte, naar de skulle forbi Vogne eller farlige Steder, vække forbigaaendes Medlidenshed og af disse faa rakt en hjælpende Haand. Paa dette Omraade burde der efter hans Mening for længe siden være skredet ind af Politiet af Hensyn til Faren for den almindelige Færdsel. Hvis det ikke er muligt ganske at forbyde Bygang, burde der dog vistnok træffes en Bestemmelse, hvorved den Art Misbrug kunne forhindres. Om det er en absolut Nødvendighed, at Børn medvirke ved Teaterforestillinger, skulde han lade staa ved sit Værd. Fra Medvirken ved Cirkus- og Variétéforestillinger ville de jo være afskaarne, da Børn ikke maa anvendes til Arbejde efter Kl. 8 Aften. Om der maa bringes et Offer for den saakaldte Kunstnydelse, som det kgl. Teaters Ballet yder, skulde han ikke indlade sig paa at afgøre. At Børns Tjeneste paa offentlige Beværtningssteder ikke maa finde Sted efter Kl. 8 Aften, fandt han fuldstændig naturligt. I Punkt 4 burde man efter hans Mening ikke have indskrænket sig til at nævne Uddeling af Reklamesedler paa Gaden, idet han ansaa den ikke usædvanlige Omløben paa Gaden eller ved Dørene med Varer som Blomster, Papir o. l. for mindst ligesaa farlig for Børnenes Sundhed og Moral.

Det havde undret ham at se, at man kun har villet lade Bestemmelserne gælde for Kommuneskolernes Elevers Vedkommende. Vel er der maasko ikke overmaade mange undervisningspligtige Børn i private Skoler, der have Arbejde udenfor Hjemmet, medens en for nogle Aar siden

udarbejdet Statistik viste, at i 1897 vare omtrent 21 pCt. af Kommuneskolernes Elever beskæftigede med saadant Arbejde, men det var næppe i Overensstemmelse med Lovens Ord og Forudsætninger at begrænse Bestemmelserne til Kommuneskolernes Elever. Han var heller ikke ganske sikker paa, at Virkningen deraf ikke kunde blive — dermed skulde det ikke være sagt, at den vil blive det —, at der oprettes private Skoler til Undervisning af Børn, som skulle arbejde udenfor den ved Vedtægten tilladte Tid. Borgmesteren rystede paa Hovedet, og Taleren haabede da, at han vilde belære ham om, at han har Uret. I Lovens § 1 2det Stykke er der ikke Tale om Børn, som gaa i bestemte Skoler, ligesom Bestemmelsen overhovedet ikke gives alene af Hensyn til Undervisningen. Den paagældende Lovbestemmelse lyder saaledes: »For bestemte Arter af Erhvervsvirksomhed udenfor Landbrug, Havebrug, Skovbrug, Fiskeri og Søfart, som ikke falde ind under foranstaaende Forskrift, kan det paa Forslag af en Kommunalbestyrelse ved en af Indenrigsministeriet godkendt Vedtægt efter indhentet Erklæring af Arbejdsraadet fastsættes for den paagældende Kommune, at Anvendelse af Børn, som ikke ere lovligt udskrevne af Skolen, enten indskrænkes eller ganske forbydes, og at Anvendelse af Personer, der vel ere lovligt udskrevne af Skolen, men endnu ikke have fyldt 18 Aar, indskrænkes i det Omfang, som skønnes nødvendigt for de paagældendes Sundhed eller Sædelighed, — dog indenfor de for Virksomheder under Arbejds- og Fabriktilsyn i det efterfølgende angivne Grænser. Overholdelsen af de ad denne Vej trafte Bestemmelser er Polititilsyn underkastet«. Da der nu ikke er Skoletvang, men vel Undervisningstvang her i Landet, kan man sætte sine Børn i Skole, hvor man vil, og en Mulighed som den nævnte er derfor ikke udelukket.

Bestemmelsen i Udkastets § 2 er ganske rummelig, og han vilde være glad ved, om det var muligt at anvende den, men det ansaa han for ret tvivlsomt. Bestemmelserne i Lovens § 15 om de Foranstaltninger, der skulle træffes, inden et Barn begynder at arbejde i en Fabrik eller i en

dermed beslægtet Virksomhed, maatte ganske vist analogisk kunne overføres paa de ved Vedtægten beskyttede Børn, men efter Lovens Ord synes der kun at være Tale om at kræve Attest, hver Gang Barnet skal træde i Virksomhed hos en ny Arbejsgiver, medens Udkastets § 2 gaar ud paa, at Skolens Lærere skulle vaage over de paagældende Børns Tilstand og, naar de finde, at Børnenes Helbred lider, kunne foranledige Lægeundersøgelse og Indskriden fra Skolekommissionens Side, saaledes at Barnets Arbejde enten indskrænkes eller forbydes. Det var sikkert en meget smuk og human Bestemmelse, og at Skolekommissionerne vilde faa endel at bestille, var næppe til nogen Skade, men han var som sagt noget i Tvivl om, hvorvidt den lader sig opretholde. Det er maaske denne Bestemmelse, der har foranlediget, at Magistraten er kommen ind paa den Tanke kun at lade Vedtægten gælde for Kommuneskolernes Elever, idet man for disses Vedkommende har en Skolelæge og en Skolekommission at støtte sig til. Da Taleren mente, at Vedtægten ikke vil kunne indskrænkes til at gælde Kommuneskolernes Elever, henstillede han, at der gives § 2 en saadan Form, at den ogsaa vil kunne bringes i Anvendelse overfor Børn i private Skoler, hvor man ikke har en Skolelæge eller en Skolekommission at holde sig til. — Han hilste i det hele Forslaget med Glæde, men fandt, at det vilde være rigtigt at underkaste det en nærmere Overvejelse, navnlig for at se, om det ikke vilde være heldigt at udvide Bestemmelserne noget, og han skulde derfor ved Forhandlingens Slutning foreslaa Sagen henvist til et Udvalg.

Johansen tvivlede ikke om, at alle i Forsamlingen ere glade over den Lov, som har gjort det muligt at udarbejde et Udkast til en Vedtægt som den omhandlede, saameget mere som man i den Omstændighed, at Formanden for Arbejdsraadet har haft en væsentlig Indflydelse paa Lovens Udarbejdelse, har en Sikkeshed for, at Vedtægten paa sin Vej gennem Arbejdsraadet ikke vil møde Hindringer, men tvertimod finde Støtte; men et Spørgsmaal er det, om man i Bestemmelserne netop har truffet det rette. Til Be-

svarelse heraf er det nødvendigt at drage sig Lovens Ord noget til Minde. Da Jensen allerede havde oplæst den Lovbestemmelse, som det her væsentligst kommer an paa, vilde Taleren blot noget yderligere markere Indholdet, saameget mere som det forekom ham, at hverken Magistratens eller Skoledirektionens Gengivelser deraf ere helt korrekte, endsige udtømmende. Hvad Loven slaar fast paa det her omhandlede Omraade er, at for visse bestemte Arter af Virksomheder eller Næringsbrug kunne Kommunalbestyrelserne med Indenrigsministeriets Samtykke vedtage Bestemmelser, hvorved man indenfor de paagældende Virksomheder dels forbyder eller indskrænker Børns Arbejde, saalænge de ikke ere udskrevne af Skolen, dels indskrænker unge Menneskers Arbejde, saalænge de ikke have fyldt 18 Aar, »dog« — tilføjes der — »indenfor de for Virksomheder under Arbejds- og Fabriktilsyn i det efterfølgende angivne Grænser.« Man kan altsaa ganske vist i Vedtægten forbyde eller begrænse Arbejde af Børn, som ikke ere lovligt udskrevne af Skolen, og man kan begrænse Arbejde af Personer, som ikke have fyldt 18 Aar, men kun indenfor de Grænser, som Loven i det følgende har fastsat. Denne meget væsentlige og vigtige Omstændighed, at man saaledes ikke i sine Bestemmelser kan naa ud over, hvad Loven fastsætter som Begrænsning med Hensyn til de Virksomheder, for hvilke den giver Regler, var der Anledning til at fremhæve. Lovens Begrænsninger ere, at Børn under 12 Aar overhovedet ikke maa anvendes, at Børn over 12 Aar, saalænge de ikke ere udskrevne af Skolen, kun maa anvendes paa en vis nærmere begrænset Maade indenfor visse Klokkeslet, og at unge Mennesker under 18 Aar ligeledes kun maa anvendes indenfor visse nærmere fastsatte Grænser. Spørgsmaalet er nu, om Udkastet har optaget disse Begrænsninger og paa alle Punkter holdt sig dem efterrettelig, dels saaledes, at den har medtaget alle de fastsatte Begrænsninger og fastslaaet dem for de i Vedtægten omhandlede Arbejder — det kan Vedtægten nemlig gøre — dels saaledes, at Vedtægten ikke noget Sted vil

komme udenfor Lovens Regler, hvad den selvfølgelig ikke kan. Ingen af disse Henseender fandt han Udkastet tilfredsstillende. Det indskrænker for det første ikke Børns og unge Menneskers Arbejde i saa høj Grad, som det er lovligt at gøre det, og paa den anden Side gaar det formentlig videre, end en Vedtægt efter Loven kan gaa. For det første Punkts Vedkommende er Grunden vistnok den, at man tager sit Udgangspunkt i Hensynet til Skolen, hvad Jensen allerede, formentlig med fuld Feje, havde kritiseret. Nutildags hører man altid, naar der f. Ex. er Tale om Bespisning af Børn, at det er nødvendigt for Skolens Skyld, da Børnene ikke kunne lære noget, naar de ere sultne. Dette ansaa Taleren for et ganske forkert Synspunkt. Hvis man overhovedet mener, at det er Samfundets Pligt at tage sig af Børn, der ikke faa Mad, kunde han ikke se rettere, end at dette ikke kan og ikke bør motiveres alene af Hensyn til Undervisningen, men af Hensyn til Samfundets Interesse i, at den opvoxende Slægt ikke ødelægges, men bliver saa stærk som muligt. Maaske ogsaa en rent human Betragtning kunde føre dertil, men det Spørgsmaal skulde han ikke her komme ind paa. Man behøver efter hans Mening ikke altid at paaberaabe sig Hensynet til Skolen, hvad man ogsaa paa det omhandlede Omraade er tilbøjelig til. Naar der er Spørgsmaal om en Indskrænkning af Børns Arbejde, er det for Samfundet vigtige dette, at Børnenes legemlige og aandelige Sundhed bevares, ikke alene for at de kunne lære noget — maaske kunde det være bedre, at de slet ikke lærte noget —, men fordi Samfundets Interesse i den opvoxende Slægt fordrer, at det sker i saa stort Omfang, som Samfundet formaar. At Forslaget tager sit Udgangspunkt i Skolehensynet, havde efter hans Mening ført til baade formelle og reelle Fejl. Det har ført til, at Sagen foreligger som rejst af Skoledirektionen og med en Indstilling fra Magistraten, der for den væsentligste Del er en Beretning om Skoledirektionens Omsorg for Sagen og en Polemik mod denne Institution. Efter Loven vedkom Skoledirektionen ikke Kommunalbestyrelsen det allermindste i

denne Sag, men det er Kommunalbestyrelsens to Afdelinger, der skulle fastsætte Vedtægten, og hvad Skoledirektionen mener derom, var for saa vidt fuldstændig ligegyldigt. Han havde ikke det mindste imod, at man spørger Skoledirektøren og indhenter Oplysninger fra ham — det kunde være meget vejledende og belærende, ligesom det ogsaa kunde være meget interessant at se Magistraten polemisere mod Skoledirektionen —, men det var ikke det, hvorpaa det kom an i denne Sag. Det kunde nu i og for sig være det samme, hvorledes Sagen er kommen til at foreligge; langt vigtigere er det, at det nævnte Hensyn paa to Punkter har ført til Indskrænkninger, som han ikke fandt tilstrækkelig begrundede. For det første har det ført til, at man overhovedet kun beskæftiger sig med de skolepligtige Børn. Om dem, der ere under eller over den skolepligtige Alder, nævnes der ikke et Ord, skønt Vedtægten efter Loven kan fastsætte Begrænsninger for deres Arbejde. Mulig vil det ikke være rigtigt at gøre det for Børn over den skolepligtige Alder — det kunde han ikke bedømme —, men det burde i alt Fald have været omtalt, at og hvorfor man ikke fandt det rigtigt at gøre det; det burde i alt Fald ikke forbigaaes i fuldkommen Tavshed. Dernæst har det ført til en anden Begrænsning, som iøvrigt Jensen allerede havde gjort opmærksom paa er ganske irrationel, nemlig den, at Bestemmelserne overhovedet kun komme til at gælde for Kommuneskolernes Elever. Hvis man havde taget sit Udgangspunkt i det almindelige Hensyn til Børnenes legemlige og aandelige Sundhed, kunde man aldrig være kommen til denne Begrænsning; Loven indeholdt ikke den fjerneste Opfordring dertil. Ogsaa denne af et urigtigt Udgangspunkt udsprungne Begrænsning fandt han utilstrækkelig motiveret.

Han fandt altsaa, at Udkastet ikke er heldigt, forsaavidt det paa den ene Side ikke drager Grænserne saa vidt, som Loven tillader, og paa den anden Side i en anden Henseende gaar videre, end Loven tillader. Medens han af den første Grund var misfornøjet med § 1, var han af

den anden Grund misfornøjet med § 2, og bortset fra en Straffebestemmelse har Udkastet ikke flere Paragrafer. Det var ham ganske umuligt at se, hvorledes § 2 skulde kunne være forenelig med Loven. Efter den kan man for visse bestemte Arter af Virksomheder forbyde eller indskrænke Børns Arbejde i Overensstemmelse med Lovens Regler under Forudsætning af Indenrigsministeriets Godkendelse. Man kan altsaa opstille nogle almindelige Regler, der begrænse Børns Arbejde, men han bad Borgmesteren oplyse, hvor i Loven der findes den mindste Hjemmel for, at man skulde kunne gøre det derfra helt forskellige at lade en Myndighed, som Loven ikke kender det mindste til, udpege enkelte Børn og forbyde dem at arbejde. Selv bortset derfra gad han vidst, hvorledes det skulde være foreneligt med Loven, at man efter § 2 kan fuldstændig forbyde et skolepligtigt Barns Anvendelse til en af de Virksomheder, som nævnes i § 1. Efter Loven kan man helt forbyde Børns Arbejde, naar de ere under 12 Aar, men naar de ere over 12 Aar, kan man kun begrænse det; ellers var der overhovedet ikke noget Indhold i Tilfejelsen: »dog indenfor de for Virksomheder under Arbejds- og Fabriktilsyn i det efterfølgende angivne Grænser«, thi disse Grænser ere netop, at man kan fuldstændig forbyde det for Børn under 12 Aar og indskrænke det for Børn over 12 Aar. Ham var det i alt Fald ganske umuligt at læse Loven anderledes, men det var jo tænkeligt, at Borgmesteren kunde oplyse ham i saa Henseende, og han erkendte, at han folte sig noget usikker. Navnlig havde Politidirektørens Skrivelse i alt Fald en Stund ganske konfunderet ham; thi Politidirektøren indleder sine Bemærkninger, som iøvrigt havde en ikke ringe Vægt og paa flere Punkter endog syntes ham mere rammende end Magistratens Forslag, med en Udtalelse om, at Forslaget kun angaar Børn under 12 Aar, skønt alle Bestemmelserne i Udkastet om, at intet Barn maa anvendes udover 6 Timer i Døgnet og ikke før Kl. 6 Morgen eller efter Kl. 8 Aften osv. osv. netop angaa Børn over 12 Aar. Politidirektøren maatte altsaa have læst galt, men paa den

anden Side har Skoledirektionen i sin Svarskrivelse til ham ikke med et Ord berørt denne fundamentale Fejl i Politidirektørens Opfattelse. Naar saamange lærde Herrer syntes at se urigtigt paa Sagen, blev man lidt usikker, men indtil videre maatte han fastholde, at § 2 er ganske ulovmedholdelig og ikke vil kunne ventes stadfæstet.

Tilbage staar endnu det Spørgsmaal, om Magistraten ved sit Forslag om de forskellige Virksomheder har ramt det rette. Da Jensen havde udtalt sig udførligt herom, og en indgaaende Drøftelse deraf vilde føre for meget ind paa Enkeltheder, skulde han ikke komme nærmere ind derpaa. Han ønskede dog for sit Vedkommende at sige, at det Synspunkt, som til en vis Grad er ved at blive moderne, at man skal tvinge Børn til aandeligt Arbejde, men forbyde dem legemligt, er han en absolut Modstander af. Han var i den Henseende fuldstændig enig i, hvad Borgmester Jacobi har anført i sin Skrivelse, hvis nøgterne og klare Karakter gjorde, at han næsten fandt, at den var det mest tilfredsstillende at læse af det altsammen. Imidlertid kunde man, naar man vil beskytte Børnene, hvad ogsaa han vil, ikke nøjes med almindelige Sætninger, men man maatte ind paa at nævne bestemte Virksomheder, og saa kan det maaske være meget svært just at træffe det rette. En Undersøgelse heraf vilde være en naturlig Opgave for et Udvalg, og han sluttede sig for saa vidt til Jensens Ønske om Nedsættelse af et saadant. Det eneste, der kunde anføres derimod, kunde være en Ængstelse for, at man paa Frederiksberg skulde blive tidligere færdig end i Kjøbenhavn, en Kalamitet, som ganske vist vilde være betydelig, men som han dog fandt at man ikke bør vige tilbage for, da det antagelig ikke vil dreje sig om særdeles lang Tid. Langt snarere kunde han tænke sig, at man vilde finde det ønskeligt at søge et Samarbejde med Frederiksberg for at tilvejebringe en enslydende Vedtægt for begge Kommuner. Det vilde maaske være ganske naturligt og praktisk, at to Kommuner, der ligge saaledes i Forhold til hinanden, paa dette Omraade vare ganske ens stillede, men den lokale Selvstæn-

dighedsfølelse paa Frederiksberg har jo et saadant Omfang, at saasnart en Kjøbenhavner blot nævner Ordet Samarbejde, flygter man derude strax langt bort i den Tro, at man øjeblikkelig skal spises. Han var derfor tilbøjelig til at antage, at et Udvalg ikke vil faa noget ud af en eventuel Henvendelse, som han imidlertid alligevel vilde anbefale.

J. Nielsen mindede om, at det er noget over 4 Aar siden, at denne Sag første Gang blev rejst i Salen af Forsamlingens nuværende Formand. Hvad der laa til Grund derfor var Forholdet med Mælkedrengene, men der er nu taget en hel Del andre Ting med, hvad han fandt meget fornuftigt. Han skulde imidlertid holde sig til, hvad han betragter som Hovedspørgsmaalet. Der har været talt og skrevet meget om, hvor uheldigt de Smaaafyre, der besørge Mælkeombæringen, ere stillede. Det forundrede ham, at man i Magistratens Skrivelse er saa glad over at faa denne Virksomhed forbudt for Børn under 12 Aar, naar man samtidig er ikke mindre glad over, at det tillades Børn over 12 Aar at udøve den. Tager man Skolehensynet til Udgangspunkt, hvad Johansen var imod, maatte det vel være mindst lige saa meget eller snarere mere nødvendigt, at Børn i 12 Aars Alderen og derover passe Skolen, end at Børn under denne Alder gøre det. Johansen havde næppe rigtigt opfattet, hvad der er Hovedgrunden til Klagen over Mælkedrengenes Stilling, nemlig at de purres ud om Morgenen Kl. 4—5. Det er, som der stod i et Blad for nylig, et sørgeligt Syn, naar man kommer lidt sent hjem en Morgen, at møde disse med store Militærkasketter udstyrede Smaaafyre, som ere tagne op af den bedste Søvn og sendte ud for at tjene Penge. En anden Grund til, at Sagen kom frem for 4 Aar siden, var, at det havde vist sig, at de paagældende Smaadrenge ikke altid vare saa reelle med at aflevere Pengene, som de burde være. Saavidt han erindrede, er der i sin Tid af Skoleinspektorer gjort opmærksom paa, at de ikke alene sove, naar de sidde i Skolen, men at de let blive uredelige, og man holdt den Gang paa, at de ikke burde have Lov til at opkræve Penge undtagen

efter Regning, hvad der vistnok ogsaa var rigtigt. Hvis Hensynet til Børnenes Opdragelse til gode Borgere skal gaa foran Hensynet til Forældrenes pekuniære Fordel, burde man sikkert gaa videre, end Udkastet er gaaet, og heller ikke tillade Børn over 12 Aar denne Virksomhed. Der er forøvrigt ikke noget Mælkeselskab i Kjøbenhavn, som benytter Drengene — det eneste Selskab af den Art i Kjøbenhavn, de samvirkende Mejerier, har aldrig gjort det; derimod er det Tilfældet med de 4—5 Selskaber, der findes paa Frederiksberg. For saa vidt var det meget rimeligt, at Frederiksberg, som er et helt Eldorado for Mælkeselskaber, gaar i Spidsen, thi det er i Virkeligheden de frederiksbergske Selskaber, der udnytte de kjøbenhavnske Drengene. Hvis nu Mælkeombæring ved Drengene blev forbudt i Kjøbenhavn, men ikke paa Frederiksberg, vilde Resultatet blive ganske det samme som hidtil, kun at de kjøbenhavnske Drengene vilde blive ombyttede med frederiksbergske. I Skrivelserne tales der flere Gange om Mælkeforsyningen. Der er kun eet Selskab, der hedder saaledes, men Bemærkningerne gælde vel ogsaa de andre Selskaber, f. Ex. Pasteur og Enigheden, som ogsaa benytte Drengene. I Modsætning til Johansen syntes han ikke saa godt om Borgmester Jacobis Skrivelse som om Politidirektørens, thi denne finder, at man burde gaa noget videre end til de 12 Aar, medens Borgmester Jacobis Bemærkninger ikke forekom ham at være ganske klare, idet Borgmesteren vel finder et Forbud mod Børns Arbejde ønskeligt, men paa den anden Side mener, at man bør tillade dette Arbejde, for at de kunne tjene nogle Penge. Han haabede, at Udvalget maa bringe det bedst mulige ud af Sagen.

Slomann kunde i alt væsenligt henholde sig til Johansen og Jensen. Den førstnævnte havde efter hans Mening utvivlsomt Ret i, at § 2 ikke lader sig gennemføre, fordi den ikke er i Overensstemmelse med Loven, men da han paa den anden Side sikkert gerne saa Bestemmelser af lignende Art gennemførte, hvis det lod sig gøre, haabede Taleren, at han vilde godkende den Opfattelse, at man

maa kunne anvende Lovens § 15, som paabyder, at Børn inden deres Antagelse til bestemte Arbejder skulle have en Lægeattest for, at de ere tilstrækkelig kraftige til at udføre det paagældende Arbejde. Det gælder ikke blot om at hindre ganske enkelte Børn i at faa et Arbejde, til hvilket de ikke ere stærke nok, men om overhovedet at føre en Kontrol med de Børn, som anvendes til det indskrænkede Arbejde, der tillades dem. Han ansaa det dernæst for ønskeligt, at der ligesom i Lovens § 9 udstedes Forbud mod Søn- og Helligdagsarbejde af Børn, i alt Fald efter Kl. 9 Morgen. Hvad Bygang angaar, der, som Politidirektøren veltalende og sandt skildrer det, i stort Omfang giver Anledning til Misbrug af Børns Arbejdskraft, vil det vistnok desværre blive ganske umuligt at faa den ind under Vedtægten, fordi Loven udtrykkelig taler om bestemte Arter af Erhvervsvirksomhed — hvormed vistnok ikke menes bestemte Erhvervsvirksomheder for Børnene, men bestemte Virksomheder, hvori disse anvendes —, og Bygang finder Sted i Hundreder af forskellige Virksomheder. Han ønskede oplyst, hvorledes Borgmesteren har tænkt sig, at der kan blive en virkelig effektiv Kontrol med Bestemmelsernes Overholdelse, uden hvilken Vedtægten efter ganske kort Tids Forløb vil være aldeles illusorisk.

Borgmester Dybdal vilde først besvare Spørgsmaalet om Kontrollen, hvormed Udkastets hele Fremkomst og Indhold hænger sammen. Som af Politidirektøren bemærket ere adskillige af Bestemmelserne af den Art, at deres Overholdelse vanskelig kan paases af Politiet. Kontrol kan derimod føres af Skolerne, og derfor er Sagen rejst paa den Maade, det er sket, og Bestemmelserne knyttede saa nøje til Skolen. I Kommuneskolerne vil man snarest blive opmærksom paa, om der sker Misbrug af Børns Arbejdskraft. Klasselæreren, der kender Børnene i sin Klasse og Forholdene i deres Hjem, vil kunne skaffe sig Underretning om, i hvor stort Omfang de anvendes til Arbejde, og den Omstændighed, at Skolen faar en vis Myndighed til at regulere dette Forhold, vil i mange Tilfælde have den Virk-

ning, at der overhovedet slet ikke bliver Tale om at bringe Bestemmelserne til direkte Anvendelse, idet en Forhandling mellem Klasselæreren og Forældrene, naar disse vide, at Skolen har en lovlig Myndighed til at skride ind imod Misbrug, let og hurtig vil kunne føre til, at det uheldige Forhold ophører. Hvis man vil spørge, hvilke skolepligtige Børn der her i Kjøbenhavn anvendes til erhvervsmæssigt Arbejde, vil det Svar, at det er en Del af Kommuneskolens Elever, være ret nøjagtigt. Ogsaa af den Grund var Spørgsmaalet naturligt rejst fra Kommuneskolens Side. Overfor Jensen indrømmede han, at der er en formel Mulighed for, at der kan blive oprettet Skoler for at unddrage Børnene fra den Myndighed, som Udkastet giver Kommuneskolen, men det var vistnok ogsaa kun en ren og skær formel Mulighed. Naar man betænkte, at det her drejer sig om de allerdaarligst stillede Børn, og at Driften af en Skole i Kjøbenhavn er overordentlig dyr, maatte man komme til det Resultat, at en saadan Skole ikke vilde kunne bestaa. Enten vilde den ikke kunne præstere, hvad den skulde, og derfor blive lukket af Tilsynet med de private Skoler, eller ogsaa maatte der skaffes den Penge ad anden Vej end gennem Elevernes Bidrag. Han vilde finde det heldigt, at der, som foreslaaet etableres en kraftig Forbindelse mellem Vedtægtsbestemmelserne og Kommuneskolen, og han troede ikke, at der er noget forkert i, at Bestemmelserne træffes alene for Kommuneskolernes Elevers Vedkommende, thi det er faktisk dem, det drejer sig om.

Hvad Bygang angaar antog han, at den meget vel kan betragtes som en bestemt Art af Erhvervsvirksomhed, nemlig for Børnene. Man behøvede næppe at tage Ordet Erhvervsvirksomhed i Lovens § 1 i saa streng teknisk Betydning, som det sker i dens øvrige Bestemmelser. Der har derfor ganske rigtig været et stærkt Ønske om at medtage Bygang i Vedtægtens § 1, saa at Børn under 12 Aar udelukkes derfra, men navnlig af de Grunde, som ere stærkt fremhævede af Borgmesteren for 3die Afdeling, har man ikke

ment at turde gaa med dertil. Angaaende Børns Handelsvirksomhed paa Gaden, som Jensen havde ønsket indskrænket paa samme Maade som Uddeling ved Børn af Reklamesedler, foreligger der allerede i Politivedtægten en Bestemmelse om, at Børn under 16 Aar ikke maa benyttes til nogen- somhelst Handel paa offentlig Gade, Vej eller Plads fra Kl. 8 Aften til Kl. 6 Morgen.

Spørgsmaalet om, hvorvidt man kan vente Stadfæstelse af Udkastets § 2, er naturligvis et Hovedpunkt. De deri givne meget omfattende og vigtige Bestemmelser vilde give den enkelte Skole en efter Talerens Mening overordentlig heldbringende Myndighed, og han vilde derfor meget beklage, om Stadfæstelse ikke kunde opnaas. Efter den Fortolkning, Johansen gjorde gældende, vilde det absolut ikke kunne ventes, men han for sit Vedkommende læste Loven paa en helt anden Maade. Den Begrænsning, Lovens § 1 fastsætter ved Ordene »dog indenfor de for Virksomheder under Arbejds- og Fabrikstilsyn i det efterfølgende angivne Grænser«, gælder efter hans Mening kun for de ældres Vedkommende, hvis Arbejde man ikke helt kan forbyde, men kun indskrænke i det Omfang, som skønnes nødvendigt for deres Sundhed eller Sædelighed. For de mindre Børns Vedkommende staar der derimod klart og tydeligt blot dette, at man enten kan indskrænke eller ganske forbyde det. Hvorledes skulde man ogsaa kunne forbyde et Arbejde indenfor visse Grænser? Naar noget er forbudt, er der ikke længer deri noget, man kan sætte Grænser for. Hvis denne Opfattelse ikke er rigtig, kan man ingen Vegne komme, saa maatte man holde sig alle de bestemte Begrænsninger, som Loven indeholder, efterrettelig. Naar man nu helt kan forbyde Børns Arbejde, maa man ogsaa kunne det mindre: forbyde eller indskrænke Arbejdet i de Tilfælde, hvor det kan paavises af bestemte Myndigheder, at det er til Skade for Barnet. Man kunde forbyde det uden videre, men det vil man ikke undtagen i de Tilfælde, hvor Skolelægen og Skolekommissionen efter Undersøgelse af Forholdene finde, at der bør skrides ind.

Ud fra denne Betragtning er § 2 foreslaaet, og han antog, at man meget vel vil kunne faa den stadfæstet. — Overfor Nielsen gjorde han opmærksom paa, at i Magistratens Skrivelse har man ikke brugt Udtrykket »Mælkeforsyning«, men det ganske neutrale »Mælkeombæring«, der selvfølgelig gælder alle Selskaber. — Det er muligt, at det ikke er lykkedes at træffe det rette i Udkastet, thi det er overhovedet ikke let at finde den rette Afgrænsning. Ved at stille sig altfor stærkt paa det formelle Standpunkt og forlange en Vedtægt, ikke for Kommuneskolens Elever alene, men for alle Børn, kom man let til at gøre Skade. Ved at sætte Grænser for Kommuneskolens Elevers erhvervsmæssige Arbejde vilde man vistnok i Virkeligheden opnaa den Begrænsning af Børns erhvervsmæssige Arbejde, som man ønsker.

Jensen bemærkede overfor Borgmesteren, at selv om man mener, at det kun er en formel Mulighed, at der kunde oprettes Skoler med det Formaal at unddrage Børnene fra den ved Vedtægten tilsigtede Beskyttelse, burde man dog ogsaa søge at overvinde de formelle Vanskeligheder, som man opdager, og han havde egentlig troet at finde Borgmesteren som en Tilhænger af denne Opfattelse. Forøvrigt kunde han oplyse, at man bl. a. i Odense for Alvor spekulerer paa at oprette en særlig Skole for de 50 à 100 Dreng, der beskæftiges i en derværende Klædefabrik, fordi deres Arbejdstid falder i den almindelige Skoletid. I København og Omegn ere vistnok 4—500 Dreng beskæftigede med Mælkeombæring, og der vilde være et tilstrækkeligt Antal Elever til en Skole, hvis blot et Par af Mælkeselskaberne slog sig sammen om at oprette en saadan. Man kunde derfor næppe sige, at denne Tanke kun har formel Interesse, saameget mindre som det laa ganske udenfor Loven at begrænse Vedtægten til Kommuneskolens Elever. Naar Loven siger, at for bestemte Arter af Erhvervsvirksomhed kan man enten indskrænke eller forbyde Børns Arbejde, naar de ere under en vis Alder, saa maatte det gælde alle Børn og ikke en bestemt Gruppe af Børn. Om Børn

maa arbejde i en bestemt Virksomhed eller ikke, eller hvor lang Tid de maa gøre det, maatte efter Loven bero paa, om den paagældende Virksomhed ifølge sin Art falder ind under Loven, eller ikke, og ikke afhænge af, hvor Børnene gaa i Skole, og det maatte man ogsaa gaa ud fra ved Affattelsen af Vedtægten. Han saa godt, hvilket Hensyn der her har været ledende, men han gav Johansen Ret i, at det ikke er Undervisningshensynet alene, som bør være det afgørende, skont det naturligvis spiller en meget stor Rolle. Det kunde i alt Fald ikke gøre nogen Skade, at man sørger for at være paa den sikre Side. Hvad Handel paa Gaden angaar gik hans Ønske ud paa, at den om Dagen maa være forbudt for Børn under 12 Aar og om Natten for Børn over 12 Aar. At komme ind paa en længere Diskussion om Forstaaelsen af Lovens § 1 2det Stykke, ansaa han for unyttigt. Da der fra Arbejdsraadets og Ministeriets Side endnu ikke er truffet Afgørelse i noget Tilfælde, var det næppe rigtigt her at udtale sig aldeles bestemt i saa Henseende. Det skulde glæde ham, om det var muligt at forstaa den paagældende Bestemmelse, som Borgmesteren forstod den, men han var ikke ganske sikker paa, at denne Fortolkning kan holde. Paa den anden Side var dog ogsaa han mest tilbøjelig til at fortolke Loven saaledes, at den giver Børnene den størst mulige Beskyttelse, hvad der vistnok havde været Lovgivernes Mening. Bestemmelsen gik i det oprindelige Forslag ud paa, at Foranstaltningen skulde træffes ved kongelig Anordning. Han har selv været med til at foreslaa dette erstattet med kommunale Vedtægter, fordi han gik ud fra, at man derigennem ved det Kendskab, som de kommunale Raad have til de lokale Forhold, bedre vil kunne træffe det rette paa hvert enkelt Sted end ved en kongelig Anordning, som maatte gælde hele Landet, og hvor man derfor vilde blive nødt til ikke at tage saameget med. — Som bemærket af Johansen, er der ikke for Københavns Kommunalbestyrelse Grund til at lade sig afficere af, om den skulde komme senere med sin Vedtægt end Frederiksberg med sin, thi mere end om at komme først gælder det

om at faa de bedst mulige Bestemmelser. Iøvrigt kunde han slutte sig til Tanken om ensartede Bestemmelser for de to Kommuner, da det ikke er heldigt, at der gælder forskellige Bestemmelser for Kommuner, der ligge hinanden saa nær, og hvor Virksomhederne som oftest ere ensartede. Navnlig vilde det være heldigt med Hensyn til den store Gruppe af Børn, som ere beskæftigede med Mælkeombæring, idet de Forretninger, som drive den paagældende Virksomhed, netop ligge paa Frederiksberg.

Raadmand Klausen ønskede meget, at Bestemmelsen i § 2 maa blive staaende. I Modsætning til § 1, som er af almindelig Natur, tilsigter den at yde en individuel Beskyttelse, saaledes at man kan gribe ind, hvis man mener, at et enkelt bestemt Barn bliver overanstrengt. At Bestemmelsen skulde stride imod Loven, var næppe rigtigt. Man vilde jo f. Ex. have Ret til helt at forbyde Mælkeombæring ved Børn, men man har nøjedes med ved Bestemmelsen i § 1 at indskrænke den, maaske saa stærkt, at den vil falde bort af sig selv. Hvis imidlertid en Lærer eller en Lærerinde i en Kommuneskole skulde finde, at et Barn, som var beskæftiget ved denne Gerning, blev overanstrengt derved, vilde det være særdeles heldigt, at Skolelægen og Skolekommissionen i Henhold til § 2 kunne skride ind, saaledes at det forbydes Barnet at udføre dette bestemte Arbejde. Muligheden af en saadan Indskriden kunde sikkert have særdeles stor Betydning i mange Tilfælde. Da Lærerpersonalet ved Kommuneskolerne bestaar af Klasselærere, der følge Børnene gennem flere Aar og derved lære dem og deres Forhold udmærket godt at kende, kunde ingen saa godt som Lærerne gribe ind, hvis det viser sig, at et enkelt Barn anvendes til et Arbejde, hvortil dets Kræfter eller Helbred ikke strækker til. Forhaabentlig vilde Indenrigsministeren stadfæste en Bestemmelse, der giver en saadan individuel Beskyttelse.

Rump kunde godt tænke sig, at der kunde være en By, som kunde have Betænkelighed ved at indlade sig paa en Sag som denne. Hvis København var meget fattig,

hvis Borgerne her ikke blot maatte slide haardt i det, men endog havde ondt ved at skaffe sig det daglige Brød, saa maatte man vel sige, at selv smaa Børns Arbejde ikke kunde undværes, men Kjøbenhavn er jo, om end ikke nogen rig, saa dog en ret velhavende By, hvis Borgere ikke blot kunne skaffe sig det daglige Brød, men ogsaa have Raad til forskellige Fornøjelser og Fester og nok kunne optage en civilisatorisk Opgave, der kan give Haab om at skaffe en bedre Fremtid. En saadan Opgave er den omhandlede i højeste Grad. Som allerede bemærket fra flere Sider kunne de Beskæftigelser, Børn nu blive satte til, fordærve dem i moralsk Henseende, idet Børnene ved at faa med Penge at gøre kunne faa tyvagtige Tilbøjeligheder, og flere af Virksomhederne ville kunne give dem en Tendens til i en ældre Alder at give sig af med Bøllebedrifter. Det er derfor ønskeligt at indskrænke Børns Deltagelse i Erhvervslivet, hvorved der vil opnaas, at den opvoxende Slægt bliver bedre og tillige mere levedygtig. Uagtet Taleren saaledes billigede og var glad ved Forslaget, havde han dog en meget væsentlig Indvending derimod. Naar man nemlig spurgte: Hvem skal bære den Byrde, som Forslaget vil foranledige? maatte Svaret, om det end ikke staar i selve Forslaget, blive det, at den maa vedkommende Børns Forældre bære, og de høre til den allerfattigste Del af Befolkningen, der mindst har Raad dertil. Hvis man tænkte sig, at Kommunen alene bestod af de paagældende Familier, maatte man lade Opgaven ligge, men der er jo mange bedre stillede Familier, som maatte kunne hjælpe til. Det kan imidlertid, saaledes som Forholdene ere, næppe blive Tilfældet, men det forekom ham naturligt under denne Forhandling at fremhæve, at der ved Forslaget lægges en ret stor civilisatorisk Opgave paa den fattigste Del af Befolkningen, thi hvis der senere kom Forslag om at støtte den, maatte det erindres, at man her havde paalagt den en væsentlig Byrde til Fordel for hele Samfundet.

Johansen bemærkede overfor Borgmesteren, at han ingenlunde havde udtalt sig imod Indholdet af Forslagets

§ 2 i og for sig — tvertimod var han tilbøjelig til at tro, at det vilde være ret gavnligt at have en saadan Bestemmelse —, men han fandt det uforeneligt med Loven. Her at komme nærmere ind paa en juridisk Redegørelse i saa Henseende vilde være ganske ufrugtbar, og efter Beskaffenheden af Borgmesterens Udtalelse ansaa han det ikke for nødvendigt. Han vilde blot gøre opmærksom paa Indholdet af Lovens § 1 2det Stykke. Det hedder her, at Anvendelsen af Børn, som ikke ere lovligt udskrevne af Skolen, til Arbejde i bestemte Arter af Erhvervsvirksomhed kan enten indskrænkes eller ganske forbydes, og dernæst, at Anvendelsen af Personer, der vel ere lovligt udskrevne af Skolen, men endnu ikke have fyldt 18 Aar, kan indskrænkes i det Omfang, som findes nødvendigt for de paagældendes Sundhed eller Sædelighed. Derpaa følger en Tankestreg, og saa tilføjes: dog indenfor de for Virksomheder under Arbejds- og Fabriktilsynet ved Loven angivne Grænser. Det vilde være udmærket, naar det kunde gøres gældende, at denne Tilføjelse kun gælder dem, der ere lovligt udskrevne af Skolen og ikke have fyldt 18 Aar, men at en Jurist kan mene dette, forbavsede ham.

Borgmester Dybdal var forbavset over, at Johansen kunde mene, at man sprogrigtigt ganske kan forbyde noget indenfor nærmere angivne Grænser. Naar der er Tale om Indskrænkning, saa passer Begrænsningen udmærket. Det af Rump rejste Spørgsmaal, hvem der skal bære Byrden, kunde man næppe komme til Bunds i under denne Forhandling, og det foreligger ikke. Her er kun Tale om, at man finder en vis Anvendelse af Børn utilstedelig og derfor maa forbyde den. Om der senere kan træffes andre Foranstaltninger, bliver en Sag for sig, der maa afgøres ud fra andre Synspunkter.

Johansen bemærkede, at da det i Loven siges, at ogsaa Børns Arbejde kan indskrænkes, maa det erkendes, at den i Loven tilføjede Begrænsning sprogrigtigt gælder baade skolepligtige Børn og Personer under 18 Aar. Der var vist ikke andet at gøre end, som Slomann havde givet

Anvisning paa, at benytte Lovens § 15. I det hele kunde han slutte sig til Slomann, særlig ogsaa til dennes Bemærkning om Forbudet mod Arbejde paa Folkekirkens Søn- og Helligdage.

Philipsen maatte gøre en meget venlig, men tillige meget bestemt Indsigelse imod Tankegangen i Rumps Udtalelse. Hvis den Betragtning, denne havde fremsat, havde gjort sig i nogen høj Grad gældende under Lovens Behandling i Rigsdagen, vilde der ingen Lov være nåkommen. Hvad der havde været afgørende for Regeringen, som har forelagt Forslaget til Loven, og for Rigsdagen, som har vedtaget den, var, at Kravene om en Beskyttelse for Børn ere fremkomne fra de mindst bemidlede Samfundslag, fra Arbejdernes egen Kreds, og der har ikke været Tale om at stille Vilkaar for Opnaaelse af en saadan Beskyttelse ved Lovgivningen. Man har stolet paa, at naar Lovgivningen satte Skranker for Udnyttelsen af en vis menneskelig Arbejdskraft, vilde der blive mere Plads for anden og bedre kvalificeret Arbejdskraft. Denne Fordel opnaas ved Løven ved Siden af, hvad der opnaas for den opvoxende Slægts Sundhed. Rumps Bemærkninger svarede ganske til, hvad der fremkom fra forskellige Damer, der ukaldede gave sig til at tale de arbejdende Kvinders Sag imod disses eget Ønske og derfor sikkert bidrog til, at Loven for Kvindernes Vedkommende ikke blev saa god, som den burde have været. Forøvrigt havde det paa Grund af Talerens særlige Forhold til Lovens Gennemførelse, idet han er Formand for Arbejdsraadet, været af stor Interesse for ham at høre den stedfundne Forhandling. Man vilde finde det naturligt, at han ikke vilde binde sig ved Udtalelser her om Lovens Forstaaelse. Han vilde kun med Hensyn til det særlig fremdragne Punkt, som havde været Genstand for Diskussion mellem Johansen og Borgmesteren, sige, at Afgørelsen vistnok ikke er ganske let. Ved en Fortolkning kunde man vistnok ikke undlade at tage Hensyn til Affattelsen af Regeringens oprindelige Forslag. Han kunde ikke tilbageholde, at der er Momenter deri, som kunne paavirke Fortolkningen

i den ene eller anden Retning — han skulde ikke sige, i hvilken. I øvrigt haabede han, at den ret stærke Kritik, der var fremkommen, ikke maatte være noget daarligt Varsel for den foreliggende Sag, men at der ved Enighed i Kommunalbestyrelsen maa fremkomme et Forslag, hvorved der virkelig kan ydes Beskyttelse i de ved Lovens § 1 tilsignede Retninger, og som kan ventes stadfæstet.

Rump bemærkede overfor den sidste Taler, at Fabrikloven ganske vist som desværre alle den Slags Reformers er foranlediget ved Ønsker fra de lavere stillede Klassers Side — først naar Ønskerne gøres gældende fra neden, indser man, at de ere rigtige —, men der var da ikke noget til Hinder for, at Mænd, der ikke høre til de ubemidlede, slutte sig til Ønskerne og gøre gældende, at man kunde gaa endnu videre. Naar Philipsen ved at drage en Parallel med visse Damer havde antydnet, at Taleren skulde være modt ukaldet, maatte han dertil sige, at man sidder ikke ukaldet her i Forsamlingen, men som Repræsentant for Borgerne, saavel for de ubemidlede som for andre, og er berettiget til at fremsætte de Bemærkninger, hvortil man finder Anledning. At han ved sine Bemærkninger skulde have forplumret Sagen, kunde ikke med Føje siges. Det var Bemærkninger af rent akademisk Natur. Det gaar i dette Tilfælde som saa ofte, naar man vil foretage Samfundsreformer, at de Midler, der behøves for at hjælpe de tarveligst stillede, netop tages fra dem selv, og saaledes blive ogsaa i dette Tilfælde Byrderne lagte paa vedkommende Børns Forældre.

Philipsen svarede, at hvis Rump nøje havde fulgt Rigsdagsforhandlingerne, navnlig forsaavidt angaar de Andragender, der bleve indgivne under Sagens Behandling, og særlig havde været bekendt med Indholdet af de omtalte Damer Andragende, vilde han have forstaaet hans Bemærkninger. Den Parallel, han havde draget, angik Indholdet af Udtalelserne, men ikke, at de vare fremkomne ukaldede.

C. Møller tog Ordet i Anledning af nogle Bemærkninger i Johansens første Foredrag. Naar denne saaledes havde sagt, at han er en bestemt Modstander af, at Børn

skulle tvinges til aandeligt Arbejde, men at legemligt Arbejde skal forbydes dem, laa der til Grund herfor en Misforstaaelse af Forslaget. Børnene skulle ikke efter dette fritages for legemligt Arbejde, men de skulle beskyttes mod at blive misbrugte ved legemligt Arbejde. Som Raadmand Klausen havde bemærket, er der ingen, der saaledes som Skolens Lærerpersonele ved, hvorvidt dette Misbrug finder Sted. Det var derfor naturligt, at Skoledirektionen havde taget sig af den omhandlede Sag, og man maatte være den taknemmelig derfor. Dersom Kommunalbestyrelsen havde rejst Sagen, vilde Resultatet være blevet ganske det samme. Han saa gerne, at Bygang kunde blive optagen blandt de i Udkastets § 1 nævnte Virksomheder, da den virker demoraliserende. Børnene komme ved denne Virksomhed ved Dørene og i Køkkener, hvor der ligger Penge paa Hyl-derne, og blive derved fristede. Børnenes Arbejde skal netop være opdragende for dem. Naar man gik saa vidt, som han ønskede, maatte man vel oprette Friskolebørn-asyler, men det var ingen Ulykke, om man blev nødt dertil, og der kan maaske senere blive Tale om et Tillæg til Vedtægten i denne Retning.

Duurloo spurgte Borgmesteren, om man kan vente, at Magistraten i en nær Fremtid vil søge at faa Skolelæge-embeder oprettede i de indlemmede Distrikter. Før det sker, vil Bestemmelsen i Forslagets § 2, som han tillagde overordentlig stor Betydning, jo ikke kunne blive anvendt i disse Distrikter.

Borgmester Dybdal svarede, at Oprettelse af Skolelægeembeder i de indlemmede Distrikter vil finde Sted, naar det københavnske Skolevæsen fuldstændig indføres der. Det vil blive en integrerende Del af Forslaget derom.

Hermed sluttedes Forhandlingen.

Paa Forslag af Jensen vedtoges det at henvise Sagen til et Udvalg paa 7 Medlemmer.

Til at indtræde i dette blev det paa Forslag af Formanden vedtaget at vælge Duurloo, Jensen, Johansen, C. Møller, J. Nielsen, Slomann og Witzansky.

— Fra Magistraten var modtaget følgende Skrivelse af 28de Januar om Forøgelse af Sengeantallet paa Boserup Sanatorium:

Sanatoriet i Boserup Skov er som bekendt normeret med 70 Patientpladser for Mænd og 56 Pladser for Kvinder, medens Belægningen nu er 61 Mænd og 39 Kvinder, og Tilgangen af Mænd har saaledes hidtil været større end forudsat ved den oprindelige Fordeling af Pladserne for hvert Køn. I de 70 Pladser i Mandsbygningen ere 10 Enestuer, som ikke alle kunne regnes for egentlig effektive Patientpladser, idet Opholdet i disse Stuer er betinget af Patientens Helbredstilstand, og man bør derfor være betænkt paa at tilvejebringe flere Sengepladser for Mænd.

Dette kan foreløbig arrangeres ved at anbringe en 6te Seng paa de nuværende 5-Sengs-Stuer, hvilken Foranstaltning er forudset ved disse Stuers øvrige Indretning og Montering, og man vilde derved opnaa 10 Pladser mere i Mandsbygningen end nu.

Kvindebygningen vil uden Tvivl være fuldt belagt inden Foraaret, saa man vil ikke alene ikke kunne nøjes med midlertidig at flytte nogle af de der ledige Senge til Mandsbygningen, men man bør ogsaa være betænkt paa inden ret længe at anbringe nogle flere Senge i Kvindebygningen paa de nuværende 5-Sengs-Stuer.

Hvis der anskaffes 15 Senge med Tilbehør udover det i Monteringsforslaget paaregnede Antal (som er 160 for Patienter, Funktionærer og Tyende), vil man formentlig kunne imødekomme Optagelsen af kvalificerede Ansøgere, indtil den henad Foraaret forventelig begyndende Udskrivning kan skaffe yderligere Plads for Tilgang af Patienter, og man vil tillige erholde en lille Reservebeholdning af